

Paneldiscussie over wijk economie

‘Maak gebruik van ondernemers’

Zzp'ers en kleine ondernemers zijn met velen, maar worden onvoldoende herkend in de stedelijke economie. Weggestopt op zolderkamers in anonieme wijken blijft hun potentieel als gangmakers van de wijk onderbenut. 'Een gemiste kans', stellen vier stedelijke professionals in discussie over de vraag hoe je zzp'ers wél kunt bereiken en betrekken bij de wijk economie. En dat valt niet mee.

TEKST JAN JAGER EN JAN-WILLEM WESSELINK BEELD ROELOF POT

› Frits op de Haar is zelf zzp'er. Na een arbeidzaam leven als adviseur bij Arcadis en ambtenaar op het economiedepartement van de gemeente Nijmegen, zette hij zijn werkzaamheden als zelfstandige vanaf zijn zolderkamer in de Nijmeegse wijk Brakkenstein voort. Dat is naar vol-

ler tevredenheid, tot op zekere hoogte. 'Eigenlijk kan ik geen klanten ontvangen. Noodgedwongen spreek ik meestal ergens af. Samen met andere zzp'ers in de wijk ben ik bezig een bedrijfsverzamelgebouw op poten te zetten. Dat is nog een heel gedoe. Er wordt al jaren over functiemenging gesproken, maar we hebben wonen en werken al veertig jaar geleden uit elkaar getrokken. We kunnen en willen er blijkbaar geen ruimte voor creëren.'

Er zit veel potentie in de wijk. Daar is ook sociaal geograaf Nathan Rozema het mee eens. Hij is directeur en oprichter van onderzoeksbureau Labyrinth en doet veel onderzoek naar wijk economie, onder meer met Nicis. Volgens hem wordt de potentie niet aangewend doordat ondernemers zelden betrokken zijn bij wijkontwikkelingstrajecten. Rozema: 'Ik realiseerde dit toen ik bij een bijeenkomst zat waar wijkactieplannen werden opgesteld. Er waren dertig gespreksdeelnemers waarvan er niet één ondernemer was. Is dat altijd zo, vroeg ik me af. Het triggerde me. De meeste achterstandswijken zijn al decennialang achterstandswijken en er wordt voort-

geborduurd op plannen die al jaren hetzelfde zijn. Ondernemers spelen vaak geen enkele rol. Ik dacht: "Maak gebruik van de kracht van ondernemers, hoe klein ze ook zijn." Dan worden prachtwijken pas écht prachtwijken.'

MOEILIK BEREIKBAAR

De vraag hoe die wereld van zzp'ers en kleine bedrijfjes die nu vaak in nevelen gehuld blijft wél bereikt kan worden, is het terrein van communicatiedeskundige Linda Troost van Beaumont Communicatie & Management. Als senior communicatieadviseur is zij bij tal van herstructureringsprojecten betrokken. 'Wij merken dat het bereiken van zzp'ers en ondernemers voor participatieprojecten maatwerk is. Vaak worden ze nog over één kam gescheerd met bewoners.' Joost Hagens is als partner bij Bureau Buiten eveneens door de wol geverfd. Hij deed uitvoerig onderzoek naar wijkondernemerschap. 'We hebben de ondernemers via internet, met enquêtes en ook telefonisch geprobeerd te bereiken. Dit leverde een netto respons op van iets boven de twaalf procent. En dan nog hebben we er aan moeten sleuren.'

Nathan Rozema is eigenaar-directeur en senior adviseur bij Labyrinth onderzoek en advies, en bij Extenzio expertisecentrum voor economie en ruimte in Utrecht. In het verleden was hij onder meer trainer, manager van een veldwerkonderzoekorganisatie en projectleider bij een energieadviesbureau.

› Zzp'ers zijn weliswaar lastig te bereiken, maar spelen wel een steeds belangrijker rol in de economie van de wijk. 'De groei van het aantal zzp'ers in vinexwijken is gigantisch', benadrukt Hagens. Linda Troost heeft wel een verklaring voor hun moeilijke benaderbaarheid. 'Het gaat vaak om kleine ondernemers die al met moeite het hoofd boven water weten te houden. Om die te bereiken, moet je ze wel wat te bieden hebben.'

BEHOEFTE AAN ONTMOETING

Dankzij hun volharding wisten de enquêteurs van Bureau Buiten toch 1.200 wijkondernemers te strikken voor een onderzoek. Joost Hagens: '70 tot 80 procent van de zelfstandigen gaf aan vanuit huis te werken. De helft is daar prima tevreden mee. De andere helft verklaarde behoefte te hebben aan meer ontmoetingen en samenwerking in bijvoorbeeld een soort combihuis. Maar in een suburbane woonwijk ontbreken faciliteiten als deze vaak volledig, al gaat het maar om een café.'

Ontmoetingsruimtes als cafés, lunchrooms of gedeelde studio's zijn volgens Nathan Rozema een waarborg voor meer veiligheid en levendigheid op straat. 'Neem de Amsterdamse Pijp of Lombok in Utrecht', verklaart hij. 'Die ruimtes geven een bepaalde schwing aan de wijk.' Hagens vindt het echter niet opportuun om die twee stedelijke wijken te vergelijken met de suburbia die in eerste instantie op een woonfunctie zijn ontworpen. Maar Nathan Rozema protesteert: 'Dat is precies de voorstelling die de gemeente Den Haag ook had voor Mariahoeve. Dat is een wijk uit de zestiger en zeventiger jaren. De stadsbestuurders beschouwden Mariahoeve vooral als slaapwijk. Maar uit onderzoek bleek dat er wel 800 actieve inschrijvingen waren in het register van de Kamer van Koophandel. Toen de gemeente vervolgens in gesprek ging met de ondernemers, gaven veel van hen aan dat ze meer zichtbaar wilden zijn in de wijk. Het elkaar niet kennen was een probleem, een beter netwerk een grote behoefte. Daar had de gemeente nog nooit over nagedacht.' Linda Troost: 'Gemeentes en corporaties moeten eerst onderzoeken voordat ze bepaalde aannames doen. Te vaak zien we dat ze plannen maken op basis van aannames, en worden zzp'ers over het hoofd gezien.'

Frits op de Haar is directeur van Frits op de Haar Economie en Ruimte. In het verleden was hij onder meer commercieel manager stedelijke ontwikkeling bedrijventerreinen en parkmanagement en planontwikkelaar bij Arcadis. Een soortgelijke functie bekleedde hij eerder bij Oranjewoud.

HET POTENTIEEL IS GROOT

Waar zzp'ers zeker niet over het hoofd worden gezien, is volgens Frits Op de Haar de stad Amersfoort. De gemeente lanceerde enige tijd geleden het project 'ZZP BV'. Op de Haar: 'Amersfoort beseft goed wat de potentie is van de zzp'ers. 40 procent van de ondernemers in de stad is zzp'er. Ze zitten vaak in de woonwijken. De gemeente redeneert als volgt: "Als elk van deze zzp'ers nu één man extra in dienst neemt?" Er zit écht potentie in het peloton zzp'ers en daarmee in hun bijdrage aan de wijk-economie.' Ondernemers dragen volgens Op de Haar ook bij aan een levendiger klimaat. Dat gaat van inspirerende ontmoetingen op het schoolplein tot de organisatie van activiteiten. Zo organiseert Op de Haar met zes vrienden – waarvan drie ondernemer zijn – al jaren de Brakkenstein Rocknight. Juist vanwege die betrokkenheid vindt Linda Troost dat je ondernemers in de wijk nodig hebt. 'Ze zorgen voor vitaliteit.'

OVER DE GRENZEN VAN DE WIJK

Voor het voeren van een effectief zzp-beleid is het van belang dat het begrip 'wijk-economie' duidelijk geformuleerd wordt. Joost Hagens vraagt zich af of de binnenstad van Amersfoort ook wijk-economie is. 'Ja natuurlijk!', reageert Nathan Rozema. 'Wijk-economie kent geen grenzen. Neem de Amsterdamse Bijlmer. Een woningcorporatie was daar bezig met herstructureren en betrok daarbij ook de wijk-economie. Maar de economie buiten de wijkgrens werd buiten beschouwing gelaten. Een gemiste kans, want net over die grens staat wel een bankgebouw waar 500 medewerkers dagelijks catering nodig hebben. Dat kan prima vanuit de Bijlmer verzorgd worden.' Joost Hagens: 'Perk wijk-economie niet te veel in. Het is best denkbaar dat een klein bedrijfje in de wijk klanten in Japan heeft.' Frits op de Haar stelt dat gemeenten de economie überhaupt te weinig betrekken bij herstructurering van oude wijken, en ze te veel op pro- »

› blemen focussen. 'De afdelingen volkshuisvesting en sociale zaken hebben hun belangrijkste speerpunten liggen bij woningbouw en re-integratie. Economie speelt vaak geen rol. Dit kan veranderen door ook afdelingen binnen EZ een stem te geven en natuurlijk de ondernemers zelf.'

Kort samengevat: er wordt té verkokerd en negatief gedacht, waardoor economische kansen blijven liggen. Daar is iedereen het wel over eens. Zzp'er Frits op de Haar wacht niet op nieuwe beleidsmaatregelen en werkt met een aantal vrienden verder aan het plan voor een multifunctioneel verzamelgebouw met een kopieerapparaat en andere gedeelde voorzieningen waar ook ruimte is voor publieke activiteiten. Daarbij krijgen ze steun van de plaatselijke woningcorporatie die geld wil steken in het centrum. De Nijmegenaar wijst echter ook op het voordeel van thuiswerken. 'Ik betaal nu niks voor huisvesting. Ik heb een oude tafel afgevoerd en kon gelijk aan de slag.' Volgens Nathan Rozema zijn er zat mensen die bewust kiezen voor thuiswerken. Joost Hagens stelt bovendien dat een groot deel van hen er niet over piekert om de wijk te verlaten.

Joost Hagens is partner en senior consultant bij Bureau Buiten in Utrecht. Daarvoor werkte hij onder meer als consultant voor Buck Consultants International en TERP Advies en was hij onderzoeker bij Stichting voor Economisch Onderzoek.

NO PAY, NO GAIN!

Nu rest de vraag hoe je zzp'ers beter bij de les betreft, zodat het niet meer voorkomt dat er bij het opstellen van een wijkactieplan geen ondernemers aan

tafel zitten. Linda Troost heeft daar als communicatiedeskundige wel een antwoord op. 'Stap 1 luidt: maak altijd eerst een grondige analyse zodat duidelijk wordt hoeveel en wat voor ondernemers in de wijk zitten. Breng hun wensen in kaart en kijk hoe je die omzet in kansen voor hen, de wijk en de wijkconomie. Pas in tweede instantie zouden concrete doelstellingen geformuleerd moeten worden.' Gelukkig bespeuren alle gespreksdeelnemers een trend waarbij corporaties ook de economie van een wijk steeds vaker meewegen in beleidsbeslissingen. 'Het is niet alleen meer stenen stapelen', zegt Linda Troost. Volgens haar moeten beleidmakers wel af van de gedachte dat ondernemers 'om niets' meepraten en participeren in de wijkconomie. 'Het is no pay, no gain!' Met andere woorden: je moet ondernemers wat te bieden hebben. Frits op de Haar neemt dit heel letterlijk als hij vanuit zijn professe met ondernemers om tafel zit. 'Mensen die hun kostbare tijd beschikbaar stellen, moet je daarvoor belonen. Geeft ze 100 euro per uur. Ik vind dat erg belangrijk.'

TIJD VOOR ACTIE

Vervolgens komt stap 2: actie ondernemen. Maar over de vraag hoe ondernemers betrokken kunnen worden bij de wijkconomie lopen de meningen uiteen. Linda Troost geeft een succesvol voorbeeld van een vmbo-school waar naast klaslokalen ook bedrijfsruimtes in zijn opgenomen. Nathan Rozema is kritisch richting projecten waar partijen die zonder risico en met subsidie voor ondernemer gaan spelen. 'Veel initiatieven zijn goed bedoeld, maar leunen op de subsidiepot. Door een vaak onprofessionele uitstraling wordt zo'n zaak in veel gevallen niet serieus genomen. Veel van dit soort initiatieven hebben het niet gered. Daar gaat een zeer slecht signaal vanuit waar de wijkconomie alleen maar schade van ondervindt. Voorbeeld van een project waarbij het wel gelukt is om leerwerkplekken te bieden én een

Linda Troost is senior communicatieadviseur bij Beamont Communicatie & Management en is onder meer gespecialiseerd in communicatie en participatie bij herstructurering. Ze werkte daarvoor onder meer bij Rijkswaterstaat waar ze ruime ervaring opdeed als projectleider communicatie bij grote infrastructurele projecten en diverse planstudies.

echt goed restaurant op te zetten, is The Colour Kitchen in Slotervaart bij vliegbasis Huygens. Hier ben ik erg enthousiast over. Er zitten dan ook echte ondernemers achter.' Joost Hagens: 'De combinatie van leerwerkbedrijven en ondernemerschaponderwijs lijkt me prima. Maar ik ben wel ambivalent voor denkrichtingen als "we moeten meer aan startersbegeleiding gaan doen." Uit onderzoek blijkt ook dat de gepempered ondernemer niet gezonder is dan de een niet-gepempere ondernemer. Het tegengestelde is vaak waar.' Hagens waarschuwt ook voor onrealistische wensen van ondernemers, waarvoor ze soms geen reële prijs willen betalen. Frits op de Haar had daar al voor gewaarschuwd. Zzp'ers werken niet voor niets vaak vanuit huis. Het is domweg het goedkoopste, maar het heeft volgens praktijkdeskundige Frits op de Haar ook zo zijn beperkingen. Veel behuizing in vooral suburbane woonwijken is vaak weinig geschikt voor bedrijfshuisvesting, en het is dan ook nog maar de vraag tot op welke hoogte hier een bruikbaar economisch leven kan ontstaan. Met de nodige inspanningen kan er in elk geval meer uit zzp'ers gehaald worden dan nu het geval is.